

ПОКИДЬКИ та ІНШІ П'ЄСИ

Сучасна
українська драматургія

НСТАУ

Харків
«ФОЛІО»
2023

ТРИГЕРИ СУСПІЛЬНОГО СПОКОЮ

На запитання: «Для чого драматурги пишуть п'єси?» відповідають по-різному. Для слави, задля грошей, через графоманську сверблячку, або упевненість, що драматичні тексти позитивно впливають, покращують настрій і, побачивши їх на сцені, глядачі зрозуміють, як треба й не треба жити. Усе це є, проте, чи не найбільше майбутніх авторів спокушає можливість обирати для себе ролі, з'являтися під різними масками, вихлюпувати власні емоції під чужими іменами на інших. Словом, насолоджуватися таємно зіграними ролями ще до того, як їх озвучать та оживлять актори.

Тим часом в Україні щороку з'являється дедалі більше п'єс, автори яких не просто граються винайденими ролями, сподіваючись на поблажливості публіки, а провокують і по-справжньому бентежать її. У такому разі змайстровані персонажі та історії, сконструйовані сюжети стають своєрідними тригерами для аудиторії, а самі драматурги — активними носіями протестного духу, демонстрантами неофіційної позиції, що збуджує та хвилює соціум.

Така особливість сучасної неконформістської української драматургії, не налаштованої сумлінно обслуговувати театр і публіку, є фактично антитезою винятковій сервільності українських авторів радянського й пострадянського часу. Прізвищ тих добродіїв сьогодні ніхто вже й не згадує, але сформована й реалізована ними установка на те, що драматург має догоджати театрові, який, своєю чергою, має догоджати усім іншим — владі, публіці, меценату тощо, роками перепиняла доступ до сцени тим, хто так не думав.

Так від середини 2000-х років назбирався цілий пул невизнаних театрами українських текстів, які мали мізерні шанси потрапити на

сцену й бути надрукованими. Тож чи не єдиною можливістю бути прочитаними для авторів тригерних п'єс в Україні ставали різноманітного роду драматургічні фестивалі, майстерні, лабораторії. Їхні організатори, тобто самі драматурги, куратори, режисери, завзято намагалися імплементувати в тіло вітчизняного театру те, що нині називається «Новою українською драмою». Але звикле до розважливих, поміркованих діалогів без обценної лексики та андеграундних персонажів, тіло вітчизняного театру щосили пручалося цьому процесу.

Колективний тиск «Коронації слова», «Тижня актуальної п'єси», «Драми. UA», конкурсу для українських драматургів від лондонського театру Royal Court, конкурсу радіоп'єс Британської Ради в Україні, Лабораторії сучасної драматургії та режисури в Рівному, Майстерні молодого драматурга в київському Молодому театрі і Лабораторії драматургії Національної спілки театральних діячів України — усе це, зрештою, дало свої результати.

Крім того, загальний ландшафт драматургічного нонконформізму посилювався завдяки драматургічним читанням у Запоріжжі, Києві, Львові, Полтаві, Херсоні, організованих Павлом Ар'є, Наталею Блок, Наталею Ворожбит, Іриною Гарець, Анастасією Косодій, Володимиром Снігурченком та іншими. Тож наприкінці 2020 року з українських тригерних п'єс можна було скласти багатотомне видання драматургії, хоч самих постановок у репертуарних театрах країни налічувалось лише десяток.

Подолати розрив між успішною презентацією п'єси на драматургічних читаннях у колі однодумців і колег та її сценічним визнанням стала одним із викликів для Лабораторії драматургії Національної спілки театральних діячів України, що почала діяти у 2019 році. Один з ініціаторів її створення — визнаний драматург Павло Ар'є, чий тексти не тільки читали в кулуарах театрів, а й активно ставили в Україні та за кордоном, розумів це як завдання № 1. Його особиста впевненість, набута досвідом роботи в театрах Німеччини та співпрацею з режисером Станіславом Жирковим, що між драматургом і театром має бути живий безпосередній зв'язок, стала принциповою позицією, яка озвучувалася під час створення Лабораторії НСТД України.

Амбітна націленість Лабораторії на виставу як остаточний результат підживлювалася ще й сценічною популярністю п'єс «Баба

Прися» і «Слава героям!» самого Ар'є. Про секрет їхньої успішності написано сотні текстів, однак, мабуть, лише в процесі перших лабораторних обговорень щодо важливості вибору теми та ідеї склалося розуміння необхідності тригерного суголосся автора й соціуму. Адже сам Павло Ар'є тригерив суспільство тим, що не один рік турбувало соціум, який, як виявилось, чекав такої драматургічної провокації.

Понад тридцять текстів, які були створені драматургами в процесі роботи Лабораторії за три роки, за задумом її організаторки Ольги Байбак мали заповнити лакуни театрального репертуару. Тож перший рік роботи було присвячено драматургії для дітей та юнацтва, другий — так званій проблемній драматургії для дорослих, а третій — адаптаціям та інсценізаціям прозових творів. Тим часом неочікуваною перепорою для реалізації завдань виявилася відсутність у більшості авторів фахових знань і вмінь, навіть у тих, хто вже вважався професіоналом. Адже, ніде правди діти, переважна більшість українських драматургів, починаючи від Івана Карпенка-Карого, — самоуки. А серед сучасних українських авторів навіть мало хто має філологічну освіту.

Ця проблематика фахової безпорадності тих, хто береться писати п'єси, практично жодного разу серйозно не озвучувалася у вітчизняних театральних колах. Тому для організаторів Лабораторії вимога опанування професійних навичок драматургічного письма, відхід від аматорства, стала принциповою. Панування самоуки у цій сфері організаторам вже не здавалося природним. А відсутність в Україні повноцінного системного освітнього курсу для авторів п'єс, хоч потреба в тих, хто вміє компонувати сюжети, майструвати драматургічну інтригу, придумувати персонажів, писати діалоги, сценарії, складати лібрето, скетчі для реклами, шоу, ТВ, адаптувати прозу, величезна, вони сприйняли як свою проблему, яка потребує негайного розв'язання.

Проте, якщо з драматургічними тригерами суспільного спокою впоралась більшість з тих, хто починав писати п'єси на резиденціях у Лабораторії, то фаховий рівень драматургічних текстів опанували не всі. У сухому залишку під однією обкладинкою виявилось 12 п'єс, що були написані в резиденціях Лабораторії під пильним кураторством Павла Ар'є. Деякі з авторів — новачки, як от авторка п'єси для

дітей «Пан Чимерник і зоряна таємниця» Ярослава Блек. Інші, як драматургиня Наталя Блок, чия дитяча п'єса «Місто за шпалерами» також увійшла до збірки, мають солідну творчу біографію.

Уродженка Херсона Наталя Блок починала як авторка документальних текстів, пишучи провокаційні п'єси про аномальні соціальні групи («Чайлдфрі», «Опаріші»), проблеми насилля в сім'ї та суспільстві загалом («По колу», «Країна советів»). По факту ж Наталя Блок завжди намагалася зайняти дуже специфічну нішу андеграундного, позаформатного театру, і поява її тексту в збірці поруч із тими, кого можна назвати репертуарними авторами, є також прикметною ознакою діяльності Лабораторії, чії організатори вміло поєднали досвід і неофітство, початківців і досвідчених авторів, і через таке міксування відкрили в учасників потенціал, невідомий ним самим.

До досвідчених авторів незаперечно належить львів'янин Андрій Бондаренко, чії тексти нині перекладаються англійською, німецькою, польською та іншими мовами, і на п'єси якого вже почалося режисерське полювання. Філософ за освітою, він свого часу реалізувався як історик-дослідник та урбаніст. Як драматург брав участь у конкурсі «Драма. UA» у Львові, де заявив про себе «Літнім сумом», а на «Тижнях актуальної п'єси» прозвучали його «Інтерв'ю з другом» та «Зустріч однокласників». Глибоке пірнання у драматургічне середовище привело його до постійної роботи в театрі: спочатку в Першому театрі для дітей та юнацтва у Львові, а потім у Львівському обласному театрі ляльок. Написані вже у 2022 році п'єси «Шмата» (поставлена на сцені в укрітті Львівського обласного театру) та «Синдром уцілілого» (у Луцькому театрі «ГаРмИдЕр») зробили Бондаренка відомим і поза межами України. А «Ультіма туле» — адаптація оповідання польського письменника Стефана Грабінського, що увійшла до збірки, нині вже позначена в репертуарі Київського театру «Колесо».

Драматургині Ірині Гарець, авторці сценічної адаптації власної повісті «Дауншифтинг», вміщеній у цій збірці, вітчизняний театр завдячує колосальною організаційною роботою. Це вона ініціювала збір текстів п'єс, написаних з моменту повномасштабного вторгнення росії і зробила їх доступними на порталі Сучасної української драматургії. Свого часу Ірина теж брала участь у кількох драматургічних фестивалях, а на «Тижні актуальної п'єси» прозвучали її «Ма-

мин хрестик» та «Рондо *allegro*». У рідній Полтаві вона започаткувала «Театр сучасного діалогу», серед проєктів якого вирізнялася вистава «Златомісто» про вимушених внутрішніх переселенців — жертв російсько-української війни.

Інші п'ять авторок оригінальних п'єс та адаптацій, що увійшли до збірки, Юлія Гончар, Оксана Грищенко, Лена Лягушонкова, Катерина Пенькова, Людмила Тимошенко, також мають різний театральний досвід і ступінь визнання. Найбільш znana українському глядачеві — соціологиня і політологиня за фахом, кандидатка філософських наук Людмила Тимошенко. Свій шлях у драматургію вона теж проклала через «Тижні актуальної п'єси», де дебютувала «Золотими лосинами» (2013), а потім представила «Таємного агента» (2015). Її «П'ять пісень Полісся» 2021 року поставив у Львівському національному театрі ім. Марії Заньковецької режисер Ігор Білиць, а 2022 року «Котячі історії» (в оригіналі «Коти-біженці»), написані у співавторстві з Мариною Смілянець, з'явилися на афіші Миколаївського художнього драматичного театру. До збірки п'єс Лабораторії драматургії НСТДУ Тимошенко подала адаптацію роману Маргарет Мітчелл «Віднесені вітром» та сумну драму про 1990-і «Дядя Міша проходить мимо», яка під назвою «Зальот» уже йде на сцені Малого драматичного театру в Києві.

Лена Лягушонкова — авторка родом з Луганщини, яка після подій 2014 року змушена була перебраться до Києва, на сьогодні єдина з українських драматургів має унікальну відзнаку «Найкращий молодий драматург Європи» 2022 року. Шлях до цього титулу вона розпочала у Майстерні молодого драматурга, що почала діяти 2018 року при Молодому театрі в Києві. Тут з'явився її перший текст для сцени «Як у людей», а вже за рік у Львівському театрі ім. Лесі Українки режисер Ігор Білиць поставив спектакль «Мої родичі та інші покидьки» за її п'єсою «Мать Горького».

«Чапаєв і Василіса» Лени Лягушонкової, що увійшла до збірки, — це відвертий тригер для тих, хто все ще переживає пострадянський синдром, нудиться за світлим минулим і не хоче визнати повне банкрутство своїх спогадів і мрій про «щасливе советське дитинство». Затятість і безкомпромісність Лягушонкової в тому, що стосується суспільних викликів, зробила її постійною співавторкою режисера Максима Голенка. Як люди однієї групи крові вони спільно зробили

кілька сценічних адаптацій, серед яких надміру провокаційний «Механічний апельсин» Е. Берджеса.

З Майстернею молодого драматурга при Молодому театрі пов'язані й ранні тексти Катерини Пенькової, зокрема «Свинина» про українських заробітчан у Польщі. На «Драматі. UA» вона представляла «Вдома в Україні», а до збірки Лабораторії НСТД України увійшли два її тексти: п'єса для дітей в жанрі роуд-муві «Покидьки» про безжальну систему утилізації і сучасна версія п'єси «Сто тисяч» Івана Карпенка-Карого.

Увесь драматургічний доробок, представлений у збірці, зокрема й «Читери» Юлії Гончар, відомою своєю документальною виставою у співпраці з режисером Павлом Юровим «Кінець удавання 2.0» та сучасною версією культового роману Апулея *Metamorphoses* Оксани Гриценко, поступово таки заходить в український театр. І той вже не пручається цьому так агресивно, як це було ще років п'ять тому, коли Лабораторія драматургії НСТДУ тільки починала діяти. Тепер він чекає на розумні, провокаційні тести-тригери, тож і Лабораторія навряд чи спиниться на досягнутому.

Ганна ВЕСЕЛОВСЬКА

Андрій Бондаренко

ДЕСАФІНАДО

ДІЙОВІ ОСОБИ:

Ромко Якимчук

39 років. Хотів бути джазовим музикантом.

Мирослава Якимчук

69 років. Мама Ромка.

Злата Вижнянська

41 рік. Хотіла поїхати в Америку.

Стефанія Вижнянська

72 роки. Мама Злати.

Володимир Вижнянський

73 роки. Тато Злати.

Юліан

70 років. Знайомий Якимчуків і Вижнянських. Поважний.

Богдана

50 років. Знайома Якимчуків і Вижнянських. Добренька.

Місько

45 років. Знайомий Якимчуків і Вижнянських. Трохи алкоголік.
Носить гребінець в задній кишені штанів.

Пані Марія

померла.

ПРОЛОГ

Р о м к о:

Se você disser que eu desafino, amor
Saiba que isso em mim provoca imensa dor
Só privilegiados têm ouvido igual ao seu
Eu possuo apenas o que Deus me deu
/Якщо ти скажеш мені, моя люба, що я фальшивлю
Ти маєш знати, що мені це дуже болить
Лише люди з привілеями мають такий слух, як у тебе
А я маю лише те, що мені дав Бог/

З л а т а:

Se você insiste em classificar
Meu comportamento de antimusical
Eu mesmo mentindo devo argumentar
Que isto é bossa nova, que isto é muito natural
O que você não sabe nem sequer presente
É que os desafinados também têm um coração
/Якщо ти й далі називаєш
Мою гру немюзикальною
Навіть якщо я збрешу, я все-одно буду доводити, що
Це Боса Нова, вона дуже природна
Що ти не знаєш і що не можеш передбачити
Це те, що в тих, хто співає фальшиво, теж є серце/.

СЦЕНА 1

Велика, але бідно обставлена кімната львівської квартири. Кімната зберігає обстановку кількадесятилітньої давності, рясно прикрашену килимами. На килимах — дешеві сакральні літографії, ще, мабуть, з польських часів, — Мадонна та Ісус у житті.

З одного боку на дивані сидять гості — Юліан, Богдана та Місько. З другого боку, на стільцях біля столу, сидять господарі — Володимир та Стефанія Вижнянські, їм трохи ніяково.

Ю л і а н. А ви ж пані Марію покійну знаєте? Сусідка ваша, по балкону жила.

Володимир. Пані Марію? Сусідку нашу? Та знаєм.

Юліан. Так от, доручення від неї маємо.

Володимир. Так вона ж померла вже, яке доручення?

Юліан. Ну як, доручення. Може, це остання воля, краще назвати.

Богдана. Та ні, остання воля, то друге, не путай, Юліане.

Юліан. Ну, як то краще назвати...

Місько. Остання порада...

Юліан. О, оце правильно — остання порада, остання дружня порада він нашої пані Марії, хороша була жінка. Розумієте, пане Володимир? І пані Стефанія.

Володимир. Так як вам сказати...

Стефанія. Ви нас вибачайте, але ми поки ще нічого не розумієм. *(Глянувши на Володимира.)* Ну а що, кажу як є. Ми люди прямі.

Юліан. Та справа в нас проста. Пані Марія коли померла?

Стефанія. Ну вже місяць десь. Сорока днів ще не було.

Юліан. Так, усе правильно. Ви нас поймайте — ми тому й спішимо, що сорока днів ще не було. Це значить, що душа пані Марії ще десь близько нас. Ще пані Марія бачить нас з неба та ще переживає за нас, що ми тут самі без неї робимо.

Володимир. А що ж ми робимо. Нічого такого не робимо. Помаленьку шось там, туди-сюда.

Юліан. Так і я про це.

Стефанія. Пане Юліане, та вже кажіть ясніше. Бо поки фінькаєте шось таке, що я не пойму.

Юліан. Я вже закінчую. Незадовго до смерті пані Марія дала нам одну дружню пораду. Ну, то їсть, не нам. А нашим добрим друзям. Якимчукам. Ви їх не знаєте, вони на Замарстинівській живуть.

Володимир. Не знаєм.

Юліан. Зато пані Марія їх добре знала. І вас добре знала.

Стефанія. Ну, сусіди, ясно, що дружили. Хороша була пані, ще тих часів. Варення з ружі таке елегантське варила.

Юліан. Ну так ось. І дочку вашу, Златочку, добре знала.

Стефанія. Та всіх нас знала. Ми ж їй як найближчі були. Як баба Рузя згоріла з першого поверху, то більше зі старих, крім неї, нікого не лишилось. А ми дружили, вона мені як мама була — усе вчила, показувала, і як щавель добрий вибрати, і як курку купити, щоб забита

була, а не дохла. І скільки приписів я в неї переписала — і на галяретку, і на різне тісто. Таке пухке було, пишне.

Юліан. Ну так ось. Пані Марія Якимчуків теж добре знала, ше з заводу, як робила там. Теж хороші люди. Може, трохи нещасні, але то вже...

Богдана (*перебиває*). Дуже хороші люди! Шкода, що ви з ними не заізнались, але то ще, може, і буде нагода. А пані Марія частенько й у вас, і в них бувала. Мала покійна добрий смак на людей. З поганими нігди не водилася дуже. А вона вам про Якимчуків не розказувала, не?

Стефанія. Та ніби не. А шо?

Богдана. Та просто Якимчукам про вас говорила, й часто.

Стефанія. А то чого б? Шо їм, чужим людям, до нас?

Місько. Та ви так не кажіть — чужі. Хто пані Марію знав, то вже не чужий. То вже добра людина. Така як ви чи ото ми.

Стефанія. Та добре, але шо їм до нас?

Володимир. Та ви, пане Юліане, там ніби про якусь пораду казали. Шось пані Марія вам нарадила?

Юліан. Оце точно. Нарадила пані Марія одну хорошу раду. Тільки не нам, а Якимчукам.

Стефанія. Я ніяк не втямлю — пані Марія нарадила Якимчукам, а ви нам чомусь про це розказуєте. Відчуваю, шо шось погане хочете сказати. Кажіть вже як є!

Місько. Та чого погане. Та навпаки ж!

Юліан. Пані Марія поганого нікому нічого не радила!

Богдана. Пані Стефанія. Панюсю. Ви ж просто дослухайте. Ні з чим поганим ми до вас не прийшли.

Володимир. А з чим?

Стефанія. Та кажіть уже, бо мені там вже до драглів треба поратись.

Володимир. Та почекай, не жени. Бачиш, важлива якась розмова.

Стефанія. Як важлива, то кажіть прямо.

Місько. Прямо так прямо. Незадовго до смерті пані Марія заходила до Якимчуків, ну і розговорилися вони. Про життя, про всяке таке. Пані Стефаніє, а може б, ви нам кави якої запарили?

С т е ф а н і я. Немає кави.

В о л о д и м и р. Та є кава. Але ну, дійствітельно, та вже розкажіть з чим прийшли, а тоді вже й каву запарим, і може, ще чогось найдеться.

Б о г д а н а. Давайте я. Ми, може, трохи поспішили, може, треба було сорока днів дочекатися, але хочемо, щоб пані Марія теж пораділа, поки вона ще тут коло нас тако літає, золота її душечка.

Ю л і а н. Тому й прийшли до вас ще зараз, бо то ж і вересень вже скоро, помідори будуть дешевші, треба той момент ловити.

М і с ь к о. Вибачайте, що так взагалі без попередження, але з тими речами дуже попереджати й немає чого, бо діло просте, там багато чого розводити й нема чого.

С т е ф а н і я (*кричить*). Та шо за діло! Кажіть вже, бо я вже не знаю шо! В мене драгли на кухні.

Б о г д а н а. А діло таке — порадила пані Марія Якимчукам...

Двері в сусідню кімнату відчиняються, звідти визирає Злата. Але нам її не видно. Вона мовчки дивиться на гостей.

Ті розгублено дивляться на Злату.

Ю л і а н. Пам'ятаєш мене, Златочко? Дядька Юліана?

Б о г д а н а. Ми тут до твоєї мами...

М і с ь к о. І батька...

С т е ф а н і я. Злато, то ми з гостями сидимо. Іди собі, то наша розмова, тобі не інтересно. Усе добре.

Злата виходить.

С т е ф а н і я (*притишено*). Та бодай би вже вас та качка копнула. Перестаньте класти крем на андрути, кажіть, шо є, та й усе. Пані Богдано, ну хоч ви...

Б о г д а н а. А діло таке... Розказала пані Марія Якимчукам про вашу дочку...

С т е ф а н і я. А шо з нашою дочкою не так? Нашо про неї чужим людям розказувать?

В о л о д и м и р. Так, я бачу пора наливочку діставати...

Ю л і а н. От ви, пані Стефаніє, покійну пані Марію знали?

С т е ф а н і я. Знала.

Ю л і а н. Як хорошу людину знали? Довіряєте їй?

Стефанія. Ну?

Володимир. Чуєш, Стефа, ти, мабуть, тойво, — неси вже наливочку.

Стефанія (*зривається на крик*). Та яку наливочку! (*Різно стишується.*) Яку наливочку? Вони мені скажуть, шо від нас хочуть чи не?

Володимир. Та вже по ходу сказали.

Богдана. Та ж ми сватати Злату прийшли. За малого Якимчука. За порадою покійної пані Марії, сусідки вашої, яка вашу Злату добре знала й цінувала.

Стефанія. О господи, Єзу-Христе!

Володимир. Є в нас наливка?

Стефанія. Та є, є! Ще за приписом пані Марії робила, файнютка така, з ружі.

Володимир. А гурівка є?

Стефанія. Та є, є! Ше з Зелених свят лишалась, як ти не випив...

Володимир. А, ну нема, знач...

Місько. Та в нас все з собою, Володимире, не панікуй!

Місько лізе під стіл. Чути дзенькіт кульків з пляшками.

СЦЕНА 2

Ромко. Я — Ромко. Ви про мене точно ніколи нічого не чули. Я людина маленька. Але, може, бачили — як я іду зранку на роботу через центр міста в кофті з капюшоном і моїй любимій кепці з написом «Хард Рок кафе». А може, і не бачили, бо я сутулюсь і гублюсь навіть, коли мало людей. Взагалі, я гітарист. Закінчив гру на джазовій гітарі. Батьки віддали мене в училище, бо хотіли, щоб я став весільним лабухом. Грав на весіллях і добре заробляв. Принаймні наїдався від пуза хоть пару раз на місяць. Але гроші теж мали би котитися мені в кишені. Сотка доларів відразу, а потім ще купа м'ятих купюр за повторне виконання народних хітів «Висить, ябко, висить» чи «Дим сігарет с ментолом».

План був хороший. Була одна проблема — я не хотів грати ні «Ябка», ні «Ментолових сігарет». Я хотів грати Take five, Girl from

Іранета чи Desafinado. Я хотів грати джаз. Сидіти в темному куточку, щоб мене ніхто не бачив, у кофті з капюшоном і грати, грати людям шось таке, що спочатку звучить, як шум океанського прибою, потім, як шелест пальмового листя, а потім — бац! — як порив штормового вітру, що розносить крики наляканих мавпочок понад нічними черепичними дахами, а тоді знову вниз, у траву — лагідне сюрчання цикад.

Мама була спокійна, вона знала, що рано чи пізно батько запає мене в якийсь весільний колектив, де грати його колегі. І я буду пристроєний. А свій джаз запаю в дупу. А я теж був спокійний. Я відростив собі патли, носив рвані джинси й розтягнуті светри та грав джаз по всяких гуртожитках. Друзі мене любили й дуже не чіпали. Не витягували мене з мого темного куточка. Їм подобалися ті всі пориви вітру та сюрчання цикад.

З л а т а. Мені сорок один рік, а в мене ще досі прищі. Може, це від бібліотечної пилюки, бо я працюю в бібліотеці, все життя працюю, років з двадцяти двох. Лікарі, в яких я була, казали, що це шось гормональне чи неправильний обмін речовин. Але я знаю — це від пилюки. А якщо одягнути резинові рукавички й маску, то стає ще гірше — руки потіють, обличчя потіє, все чухається, і таке враження, що та пилюка залазить уже під шкіру і її навіть не змиєш. Так і живу, з пилюкою під шкірою — тому в мене шкіра сіра й горбиста. Мама каже, що це не так, але я ж бачу — підсовую дзеркало під самий ніс — і все стає чітко видно. А люди ж усе бачать прекрасно, усе помічають завжди, як би ти не приховував свої недоліки під пудрами чи кремами — усі все завжди бачать. А потім хихочуть у спину. Навіть якщо цього й не показують.

Взагалі я закінчила чеську філологію і навіть непогано знала мову. Мене ще в університеті як хорошу студентку навіть були послали в Чехію, в Будейовіці, по обміну, і я там навчилася сучасної чеської мови. Бо та, яку ми вчили на парах, була застаріла мова XIX століття. Зараз в Чехії говорять взагалі по-іншому. Мама, як проводжала мене на автобус, то плакала дуже — і не тільки тому, що боялася мене вперше відпускати саму в таку даль, а й тому, що раділа за мене — після такої поїздки я мала повернутися з величезним досвідом і мала б мати потім переваги над іншими випускницями чеської філології, і життя моє мало б скластися нормально. Я так не думала, бо я взагалі осо-

бливо про себе не думала — планів у мене особливих не було — головне закінчити нарешті той університет, ну й хлопця хорошого зустріти. Та й усе, більше мені нічого такого не хотілося. Але життя посміялося і над маминими планами, і над моїми не-планами.

СЦЕНА 3

Та сама кімната. На вулиці ще день, але зі стелі світить блаженська люстра. Майже все світло поглинається килимами й коричневими шафами та креденсами, до людей доходять лише залишки. Тому на обличчях глибокі тіні, незважаючи на широкі усмішки. Стіл розкладено й присунуто до дивана. На ньому різні миски, мисочки, тарілки, тарілочки — драглі, картопля, вареники, покришені огірки, сир, оливки, графин з настоянкою, пара пляшок горілки й пластикові бутлі з дешевими газованими напоями. Гості сидять на дивані, трохи нижче, а господарі на стільцях, трохи вище.

Б о г д а н а. Пані Марія бага-ато про вашу Злату розказувала. Так хвалила. Казала, що кращої жінки для свого Ромка Якимчучка не знайде. Казала, щоб зразу йшли до вас і любенько про все домовлялися.

С т е ф а н і я. Ото Златочка вишивала, і он то. Отам за фікусом таке біле, бачите?

Гості мугикають, що ніби бачать.

В о л о д и м и р. А ото її книжки стоять, у серванті, отамо. То чеською мовою.

Гості мугикають, що оцінили.

В о л о д и м и р (до Стефанії). А принеси фотоальбом, де Златочкинні знімки. Але той такий, з вишивкою на обложці.

Стефанія приносить, подає гостям, сама стає збоку, щоб коментувати.

В о л о д и м и р. А грамоту? Грамоту з Чехії?

С т е ф а н і я. Та візьми сам принеси.

Володимир приносить, подає гостям грамоту поверх фото, ті роздивляються.

С т е ф а н і я. Ото Златочка на утренніку на Новий рік була, в такому костюмчику, така сніжинка. А ото на пляжі в Геніческу, ми їздили колись, у пансіонат «Брігантіна». А то їм дипломи вручали, в таких

смішних шапочках вони були. Викладачі казали, Злата краще всіх ту чеську знала.

В о л о д и м и р. От за це їй грамоту й дали. У якихось Будейовіцах вона була, цілих пів року, там вона якийсь курс прошла, сама перша була. Викладачі хвалили.

С т е ф а н і я. А оно, бачите, то вона в Чехії біля церкви якоїсь, бачите? Оце вона, да, з лівого боку. Он хлопів біля неї стільки стоїть.

В о л о д и м и р. А хіба ж то вона?

С т е ф а н і я. Ну а хто? Уже дочки не впізнаєш. Бачиш — зелене плаття, то її.

В о л о д и м и р. А, ага. Просто шось знимка некрупна, погано видно.

М і с ь к о (*уже трохи сп'янілий*). Пані Стефа, а інші фотки де? Уже покажіть нам Злату нормально, щоб ми бачили, за кого п'єм, кого сватаєм!

С т е ф а н і я. Які інші? Яких ше тобі треба? Оно, дивись.

М і с ь к о. Так тут усі якісь детські чи зі школи. Вашій Златі то вже зараз скільки... Пані Марія казала, вона вже зросла жінчина.

Б о г д а н а. Міську, ти вже п'яний. Відстань від пані Стефи. Сядь собі каменем і сиди.

М і с ь к о. Так а шо я кажу. Інтересно ж, просто. А то всьо зі школи і зі школи. То ж коли вже було.

Стефанія йде в кімнату Злати. Довго не виходить. Звідти чути приглушені голоси Стефанії та Злати. Гості примовкають. Навалюється незручна мовчанка. Володимир помалу встає, розливає всім, хто що п'є.

В о л о д и м и р. Ну, за пані Марію, упокій її душу. Хай їй все про- ститься, вольне й невольне. Хай буде на небі ангелом і звідти за нами грішними наглядає.

М і с ь к о (*встає*). За пані Марію. Не чокайся.

За Міськом встають і всі інші. Випивають. Сідають. Знову незручна мовчанка. Володимир хахикає і помалу йде в кімнату Злати.

М і с ь к о. Юліан, а ми тут не засиділись? У нас ше скільки адресів? Пані Марія ж цілий список лишила. Може, ми вже весь товар обди- вимся, а тоді вже рішати будем? А ту Злату ми так і не побачили. Шо Якимчукам скажем? А вдруг кракаділ якийсь?

ЗМІСТ

ТРИГЕРИ СУСПІЛЬНОГО СПОКОЮ.....	3
Андрій Бондаренко ДЕСАФІНАДО	9
Лена Лягушонкова ЧАПАЄВ І ВАСИЛІСА	43
Юлія Гончар ЧИТЕРИ.....	63
Ірина Гарець ДАУНШИФТИНГ	99
Людмила Тимошенко ДЯДЯ МІША ПРОХОДИТЬ МИМО.....	129
Оксана Гриценко МЕТАMORPHOSES.....	165
Наталя Блок МІСТО ЗА ШПАЛЕРАМИ	207
Ярослава Блек (Терлецька) ПАН ЧИМЕРНИК І ЗОРЯНА ТАЄМНИЦЯ.....	223
Катерина Пенькова ПОКИДЬКИ, або ПУЗИР, СОЛОМИНКА І ЛАПОТЬ	249
Катерина Пенькова СТО ТИСЯЧ.....	277
Андрій Бондаренко УЛЬТІМА ТУЛЕ.....	307
Людмила Тимошенко ВІДНЕСЕНІ ВІТРОМ.....	343